

a káptalan szorultságban vala, a rájok kivetett a dót (exactiones) minden nehézség nélkül készségezen megfizették; ezért fölmenti őket, ugy a községet, mint az egyeseket a Németiben fizetendő káptalani vá m alól. (Az esztergomi főkáptalan magánlevéltárában lad. 15. fasc. 2. nr. 11.)

Pór Antal.

Magyar iparosok Krakóban a XIV. század első felében. Krakó város legrégebb jegyzőkönyveiben (Libri antiquissimi civitatis Cracoviensis. Monumenta Poloniae IV. köt.) több magyar emléke maradt föm: 1301-ben Magyar Jakab (Jacob der Unger), kinek felesége Kata, fiai: Mihály, Miklós és Péter. Jómódu emberek lehettek, mert ndvaruk a Ringen vala, volt üzleti helyiségük (Kaufkammer) és kertjük. Talán a főntebbi Miklós ugyanaz, ki 1316-ban gépésznek (Nicolaus Ungarus machinator) nevezetik. 1319-ben ismét előkerül Nicolaus Ungarus. 1331-ben említik relictam Wladislai de Ungaria (a László özvegyét). Talán ugyanő, ki 1338-ban így fordul elő: Relicta Ungari cum filio Mathia et filia Elyzabet et filio Hanwne. A legnevezetesebb pedig az, hogy Kazmér lengyel királynak István nevű magyarszabója volt (Stephanus Ungarus Regis Sartor), kinek a király 1354-ben házat ajándékozott Krakóban.

Pór Antal.

Magyar asztalosok Rómában, 1368-ban. V. Orbán pápa Avignonból visszatérvén Rómába, szükségessé vált az évek hosszu során elhagyott pápai palota kijavitása, tatarozása. Az e munkálatok költségéről összeirt kimutatásból (kiadta Kirsch, Die Rückkehr der Päpste) kitünik, hogy a pápai palota javításánál három magyar asztalos (fusterius) volt alkalmazva: Andreas Ungarius, Johannes de Vngaria és Michaelle Ungre, kik 12—14 solidus (Schilling) napi bérért dolgoztak.

Minthogy a magyar (arany) forint (florenus de Vngaria) mint a legjobb pénzek egyike, ugyanakkor 27 solidust és 6—7 dénárt ért, a félforintos napibér arra enged következtetni, hogy a nevezettek kiváló iparosok valának.

Pór Antal.

A Gvozdanszko mellett fekvő bányák. 1702. okt. 16-án Petteneck Ádám János katonai élelmezési adminisztrátor engedélyt kapott I. Lipóttól, hogy bizonyos, egyelőre meg nem nevezett, gazdag arany- és ezüstbányát megnyithasson. Bár az engedély mellett, Lipót azt is megígérte neki, hogy e bányáktól csak a szokásos díjakat fogja követelni s neki adja a likai és korbáviai kapitányságot, Petteneck anyagi erők hijában nem foghatott a műveléshez. Egyelőre tehát társak után nézett.

Ezalatt az udvari kamara, megtudván hol rejtőzik ama titkos bánya, megkérdezte a magyar kamarát, ki légyen ura a Gvozdanszko mellett fekvő bányáknak? A kérdésre a magyar kamara nem tudott megfelelni. Nincs semmiféle oklevele — válaszolja 1703. szept. 28-án — a gvozdanszkoí vár jogai felől. A királyi könyvekben sem található semmi.

Azért a varasdi harminczadoshoz, Antolchich Jánoshoz fordult fölvilágosításért. Kielégítő választ azonban ő sem adhatott, mivel a Zrinyi-és Frangepán-birtokokra vonatkozó iratok az udvari kamaránál vannak.

Antolchich János, aki később az udvari kamara tanácsosa lett, Istvánffy könyvéből és a magyar törvényekből kimutatta, hogy Gvozdanszko s vidéke magyar föld. Keményen kell ezt — úgymond — hangoztatnia, mert a gráci kamara magának vindikálja a jogot a volt Zrinyi-birtokok felett. S ha idejében nem álljuk utját, mint másban, úgy ebben is megelőz bennünket. Gvozdanszko vára — írja a magyar kamarának — a Moya folyócska mellett van, nevét a fémekben való gazdagságától nyerte.¹⁾ A Zrinyiek tulajdona volt ősidők óta, most azonban ő felsége birtokában van. A Marsigli-féle bizottság által, a török (Bosznia) és ő felsége birodalma között kijelölt határvonaltól mintegy fél-óránnyira fekszik.²⁾ Régi, romladozó vár, melyet újra kellene építeni, mint ahogy a törökök most Dubiczát építik. A fölépítés nem ellenkezne a karloviczi béke pontjaival.

Ugyane dolgról Jellachich István vicebán és báni helytartó is értesítette a magyar kamarát. Ő — írja 1703. okt. 28-án — Marsigli gróffal megtekintette egyszer a gvozdanszko-i bányákat. Az aknákban kiégett salakot találtak. A vár bájos vidéken fekszik és mindenfelől könnyen megközelíthető. S ha egyszer újra felépítenék, sok katona kellene az őrizetére. A vár mellett folydogáló patakban ma is van érezs lakosság innét szerzi az ólmot.

Míg ezek a levelezések a Gvozdanszko vár és környéke birtokjogát igyekeztek tisztába hozni, azalatt Pettenecknek is akadt társa. 1704. okt. 2-án Francesco Ruggiero Rastelli mint Petteneck teljhatalmu megbízottja, azt az ajánlatot tette az udvari kamarának, hogy ő a Zrinyiek által 1552-ben nyitott gvozdanszko-i bányát, mely aranyban, ezüstben s ólomban igen gazdag, de a melyről az idők viszontagságai között egészen megfeledkeztek, ő felsége hasznára újra művelés alá fogja.

Az udvari kamara szívesen vette Rastelli ajánlatát s ő felségének azt ajánlotta, hogy kösse meg vele a szerződést. Ez meg is történt 1705. okt. 7-én.³⁾ A szerződés szerint Ruggiero mint bányaigazgató 10 évre évi 1500 fnt fizetést kapott, azonkívül 25 évig a jövedelemből 2⁰/₀-ot huzzott. Chinetti, az ő társa szintén igazgatói fizetést kapott. A szerződés

¹⁾ *Moya* (ma Maja) csakugyan *mosást*, *aranymosást* jelent.

²⁾ Most is *Bosznia*hoz közel Zágrábmegyében a dvori járásban fekszik. A Zrinyiek itteni váráról, ezüst és ólombányáiról lásd még *Barabás S.* Zrinyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok. I. 60. 149. 506. 574. II. 116. 123. 417. I.

³⁾ Közös pénzügyi levéltár Hung. 14760. fasc. Intimations Decret für den Francesco Ruggiero Rastelli wegen des mit ihm als Directorn, und dan dem Chinetti aufgerichteten Contracts wegen wieder Erhöhung der seit 1552. ungebaut verbliebenen Gold-, Silber- und Bleiwerken ohnweit dem Schloss Gwozdanzki.

1706. január 1-én lépett életbe. Az igazgatók beiktatását és a szerződés kihirdetését József király 1705. okt. 6-án a magyar kamarára bizta.

Dr. Takáts Sándor.

Magyar marhák s lovak szállítása Csehországba. A harminczéves háboruban Csehország egész gazdasága megsemmisült. Hogy a földet művelhessék, külföldről s főleg Magyarországból kellett lovakat s szarvasmarhákat szállítaniok. Egyes főurak és kereskedők felhasználván a kedvező alkalmat, meglehetősen számban hajtották a magyar marhát Csehországba. Pálffy Pál kamarai elnök kétszer is kapott szabad utlevelet 200—200 marha hajtására Csehországba gazdasági czélokra. 1638-ban Mansfeld is vám- és harminczadmentesen vitet száz magyar igás marhát saját jószágaira. 1640-ben okt. 24. Pálffy ismét 100 marhát hajtott Prágába gazdasági czélra. Ugyanez év augusztus havában maga a király rendel küldetni: 100 magyar marhát és 50 tenyész-kanczát az elpusztult Csehországba. (Hung. fasc. 14501.)

Dr. T. S.

A magyar kamara futása Pozsonyból 1645-ben. Elterjedvén Pozsonyban a veszedelmes hír, hogy a svédek a Morva völgyén sietve közelednek a város felé, roppant zürzavar keletkezett az egész vidéken. Mivel az összes hajókat jó eleve Komáromba usztatták le a Dunán, senki sem menekülhetett. A szárazföldön ugyanis azért nem futhattak, mivel a vaklárma szerint a budai pasa nagy sereggel közeledett a nyugati részek felé. A magyar kamara tanácsosai és tisztjei azonban, még a hajók távozása előtt módját ejtették, hogy a legerősebb végvárba Győrbe juthassanak. Mórócz Farkas tanácsos volt az egyetlen, aki nem adta fejét a futásra s a vén nádor mellett Pozsonyban maradt. A kamara tagjai a pénztárt sem vihették magukkal. Különben azt ugyan bátran elemelhették a svédek, mivel egy fillér sem volt benne! Még a menekülés előtt, Törös János kamarai tanácsost Rákóczy fejedelemhez kellett volt küldeni; mivel azonban a kamara tárházában egy fillér sem volt, az 500 forintnyi költséget kölcsön útján kellett beszerezni. Kölcsönt azonban csak úgy kapott a kamara, hogy a hitelezőnek hármasszoros biztosítékot adott. E közben a vaklárma tovább terjedvén, az óvári királyi uradalom pompás marháit és nyájait Neustadtba hajtották, s hogy a svédek el ne vihessék, nagy részét levágták és megették. A barát földi királyi ménest is Ausztriába hajtották.

A kamara távozása tömérdek zavart okozott Pozsonyban. Nem volt senki, aki az ügyeket elintézte volna, s az öreg nádor csak úgy görnyedt a munka alatt. A Győrben időző kamarát tehát visszarendelték Pozsonyba. A jó urak azonban nem hitték, hogy a svédek nincsenek Pozsonyban, s nem jöttek haza. Június 4-én Ferdinánd már a harmadik parancsot meneszti hozzájuk, s megbizsa a nádort, hogy azok ellen, akik nem jönnek vissza Pozsonyba, indítsa meg a törvényes eljárást. Ez hatott, s a nyár végére ismét Pozsonyban volt a vaklárma elszaladt kamara.